Przesyłka opłacona ryczałtem

AIDAS

VILNIAUS LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS
eina tris kartus savaitėje

DUODA NEMOKAMUS PRIEDUS
Ūkininkams — „ŪKININKĄ"
Vaikams — „VARPELĮ"

Nr. 77 | Vilnius 1938 m. gruodžio 17 d. (šeštadienis) | Pirmi metai

KAS GIRDĖTI APIE KLAIPĖDĄ

Kai 1923 metais sausio pirmomis dienomis Klaipėdos krašto lietuviai su ginklu rankoje krauju iškovojo sau laisvę, apie tą kovą rašė visa Europos spauda. Tada per kelias savaites visų politikų lūpose buvo žodis „Klaipėda". Vėliau, kada Klaipėdos krašto lietuviai, išsivadavę iš ilgaamžės vergijos, prisijungė prie bendros tėvynės Lietuvos, netikėtai prasidėjo dėl Klaipėdos... pasitarimai. Kaip žinia, tuomet Europos politinį gyvenimą tvarkė vadinamoji „Ambasadorių Taryba", kurią sudarė keturios karą laimėjusios valstybės: Anglija, Prancūzija, Italija ir Japonija. Vokiečiai, matyt, įtikino šių didžvalstybių atstovus, kad Klaipėdos vokiečiams Lietuvoje būsiančios daromos skriaudos ir todėl reikėtų juos apdrausti autonomija. Kadangi Klaipėda nepriklausė nė prie vienos minėtų didžvalstybių, tai „Ambasadorių Taryba" negailėjo vokiečiams nuolaidų ir padovanojo jiems gana brangų prezentą — autonomiją ir jos teisinį pagrindą — konvenciją. Lietuva, kaipo maža valstybė, neturėdama užtarėjų, buvo priversta tą konvenciją — statutą pasirašyti, nors gerai žinojo, kad tai yra kulbė prie kojų.

Taip iš tikro ir buvo. Per keliolika metų Klaipėdos vokiečiai, Berlyno kurstomi ir palaikomi, visą laiką buvo nepakenčiami nenuoramos, triukšmadariai, o kai Vokietijoje įsigalėjo hitlerininkai, Klaipėdos vokiečiai dar labiau pakėlė galvas. Ypač tai buvo juntama šiemet, kai Vokietijos kariuomenė okupavo Austriją ir dalį Čekoslovakijos. Pagaliau šio mėn. 11 dieną Klaipėdos seimelio rinkimai buvo pravesti tokioje nuotaikoje, kuri sujdomino ne tik visą Europos spaudą, bet ir atsakingus Europos didžvalstybių politikus, kurie prisiminė esą Klaipėdos konvencijos signatarais — pasirašytojais. Ne tik prisiminė patys, bet apie tai per savo atstovus Berlyne priminė ir Vokietijos vyriausybei.

Tačiau gerai žinome, kad politiniame gyvenime nieks su žodžiais, nors jie ir labai viliojančiai skambėtų, nesiskaito. Nesiskaitys su Anglijos ir Prancūzijos priminimu ir Vokietija, jeigu nepajus, kad už abiejų didžvalstybių ambasadorių žodžių stovi didelės armijos. Kaip žinome, Čekoslovakijos klausimu Deladieras ir Čemberlenas nieko daugiau negalėjo padaryti, kaip tik pasirašyti Čekoslovakijos padalinimo aktą.

Kyla klausimas, kas bus su Klaipėda? Atsakyti labai sunku. Šiuo metu netgi nėra pagrindinis dalykas-seimelio rinkimų rezultatai. Jie gali būti lietuviams nemalonūs ir tai nieko neturi stebinti, nes Klaipėdą vokiečiai valdė niekuo, nesivaržydami apie 600 metų, o Lietuvos valdžia Klaipėdoje pradėjo veikti tik prieš 15 metų, ir tai buvo šališkaja konvencija suvaržyta. Vadinasi, kas per 600 metų buvo gadinama, to per 15 metų jokiu būdu negalima atitaisyti.

Nesvarbu, kiek seimelyje turės atstovų vokiečiai, kiek lietuviai; svarbu žinoti, kad šiuo metu Klaipėda darosi Europos politinio susidomėjimo centru. Kaip minėta, Anglija ir Prancūzija jau pareiškė savo nuomonę dėl Klaipėdos konvencijos neliečiamybės. Kiek galima susigaudyti, ilgam ar trumpam, vokiečiai taip pat nereiškia teritorinių prentensijų ir atrodo, kad jie nekelia Klaipėdos prijungimo prie Vokietijos klausimo.

Pavyzdžiui, oficialus Vokietijos vyriausybės laikraštis *„Deutsch-Diplomatisch - Politische Korrespondenz"*, rašydamas apie tariamą vokiečių daugumą Klaipėdoje, pažymi, kad:

„Vokietija, ypač dabartinė, norinti gero sugyvenimo su Lietuva ir jokiu būdu nemano lietuvių tautos skriausti".

Iš to atrodo, kad iš tikro Vokietija apie sienų pakeitimą su Lietuva negalvojanti. Negalima tačiau pamiršti, kad politikoje dažnai vienaip kalbama, kitaip daroma. Todėl ir į šitokį vokiečių spaudos toną lietuvių tauta žiūri kritiškai, darydama išvadas ne iš žodžių, bet iš darbų. Iš to daro toli einančias išvadas ypač užsienio spauda, kurioje paskutiniu metu ėmė rodytis pranašiško pobūdžio žinių. Tačiau į jas irgi tenka žiūrėti kritiškai, nors čia pat reikia pažymėti, kad Klaipėdos klausimas šiuo metu yra labai aktualus ir, kol kas sunku pasakyti, kaip galutinai jis bus išspręstas.

Uždaromos masonų ložos

Prieš Seimo ir Senato sušaukimą buvo pasirodęs Valstybės Prezidento dekretas, kuriuo buvo įsakyta uždaryti veikiančias Lenkijoje masonų ložas. Vyriausybė netrukus pradėjo tą dekretą vykdyti.

Varšuvoje ir Krokuvoje buvo uždarytos kelios ložos, kuriose spietėsi daugiausia žydai. Po to buvo pradėta uždarinėti tų ložų skyriai provincijoje. Uždarytų ložų turtas, kaip numato Prezidento dekretas, bus atiduotas labdaringosioms organizacijoms.

Po žydų masonų ložų uždarymo, kiek luktelėjus, buvo padaryta tos kratos pas kelis žymesnius lenkų visuomenės veikėjus ir net valdininkus, įtartus, kad palaiko ryšius su masonų ložomis. Po kratų buvo uždarytos Varšuvoje ir kituose miestuose kelios masonų ložos. Jų turtas taip pat atiduotas labdaringoms įstaigoms. Kai kurių ložų turtai buvę gana žymūs.

Vilniuje iki šiol nei kratų dėl priklausimo prie ložų, nei ložų uždarymų dar nebuvo.

Jie tik kitų žemes dalija

Italų spaudoje ir rengiamose demonstracijose reikalaujama, kad Prancūzija atiduotų Italijai Tunisą, Korsiką ir Nicėją. Kadangi Italijoje šiuo klausimu sukeltas triukšmas vis dar nenutyla, tai šio mėn. 14 dieną Prancūzijos užsienių reikalų ministeris Bone parlamento užsienio komisijoje pareiškė, kad „Prancūzija niekuomet neatiduos Italijai nė vieno savo teritorijos pėdo ir visos pastangos gauti iš Prancūzijos žemių gali baigtis tiktai karu".

Pažymėtina, kad toksai ministerio Bone pareiškimas Italijoje didelės audros nesukėlė, o Italijos užsienių reikalų ministeris Čiano netgi pareiškė, kad Italijos vyriausybė dėl sukeltų prieš Prancūziją demonstracijų neima jokios atsakomybės.

Prancūzai nepatenkinti Čemberlenu

Italijos ir Prancūzijos santykiai, kaip žinome, paskutiniu metu labai įtempti dėl Italijos reikalavimų atiduoti jai kai kurias Prancūzijos žemes. Nesusipratimai taip labai paaštrėjo, kad sukėlė nemažą susirūpinimą Anglijoje. Anglijos parlamente atstovai paklausė premjera Čemberleną, ar Anglija yra pasižadėjusi ginti Prancūziją, jei kiltų karas su Italija. Čemberlenas į tai atsakė, kad nėra rašytos sutarties, kuri įpareigotų Angliją stoti Prancūzijos pusėn, jei kiltų konfliktas tarp Italijos ir Prancūzijos. Šis Čemberleno pareiškimas, suprantama, sukėlė džiaugsmą Italijoje ir nepasitenkinimą Prancūzijoje ir net Anglijoje: mat, toks pareiškimas gali padrąsinti Italiją ir, tikrai, pagilinti nesusipratimus tarp tų valstybių.

Kitais metais sausio mėn. Čemberlenas su Halifaksu rengiasi nuvykti Ryman. Prancūzai jau dabar reiškia baimės, kad jiedu per pasikalbėjimus su Musoliniu gali pažiesti Prancūzijos ir Italijos santykius ir pasišauti būti tarpininkais. Jų baimė turinti ir pagrindo: mat, jei tų tarpininkavimą turėtų užmokėti Prancūzija. Tad prancūzai nenorėtų, kad Anglijos premjeras nesikištų į tą reikalą ir paliktų jiems patiems susitvarkyti su italais.

Kažin, ar gaus

Gruodžio 13 dieną į Londoną atvyko Čekoslovakijos delegacija išsirūpinti didesnę paskolą. Delegacija norėtų išgauti iš Anglijos ir Prancūzijos bent 30 milijonų svarų sterlingų.

Kaip žinia, tuojau po konferencijos Miunchene, kada Čekoslovakija buvo apkarpyta Vokietijos naudai, Anglija buvo pažadėjusi duoti Čekoslovakijai didelę iki 30 milijonų svarų paskolą ekonominio gyvenimo atstatymui. Ta paskola Anglija tikėjosi sulaikyti Čekoslovakiją prie Prancūzijos ir padaryti ją atsparesnę Vokietijai. Dabar Čekoslovakija visiškai pasidavė Vokietijai ir leidžia jai savo krašte šeimininkauti. Tad Anglijos ir Prancūzijos spaudoje pasigirdo balsų, kad taip dalykams virtus Čekoslovakijai nereikėtų duoti pažadėtos paskolos. Kad delegacija galinti grįžti be nieko matyti jau ir iš to, jog Anglijos vyriausybė paskolos suteikimo reikalą jungia su Prancūzijos sutikimu. Negavo Čekoslovakija ir 10 milijonų, kurie buvo pažadėti tuojau išmokėti po Sudetų užėmimo.

Čekoslovakija eina Vokietijos ir Italijos pėdomis

Naujas Čekoklovakijos premjeras Beranas gruodžio 13 d. pasakė perlamente kalbą, kurioje nupasakojo, kokia turėtų būti nauja Čekoslovakija.

Iš Čekoslovakijos gyvenimo, — sakė premjeras, — turi išnykti partijos, pats gyvenimas bus visai kitaip sutvarkytas. Valstybės užsienio politikai, ūkiškajai ir kultūrinei santvakai bus<del></del>ią duoti nauji pagrindai. Čekoslovakija dabar stengsis palaikyti kuo geriausius santykius su betarpiais kaimynais: Vokietija, Lenkija ir Vengrija. Gerus santykius ji palaikysianti ir su kitomis valstybėmis, ypač su Italija. Čekoslovakijos gyvenimo srityse vienybėn, politikuosianti tik vyriausybė.

Pažymėtina, kad Beranas nė kartą nesuminėjo „demokratija", ar „demokratiška santvarka". Iš jo kalbos dvelkė stiprios valdžios rankos jėga, buvo duodama suprasti, kad Čekoslavakija virsta totaline valstybe, kokia yra Vokietija ar Italija.

— Gruodžio 13 d. pas Lietuvos užsienių reikalų ministerį J. Urbšį buvo atsilankęs Italijos pasiuntinys Lietuvai Giura, kuris įteikė Italijos tautinės kultūros ministerio padovanotą Lietuvos teatrui italų kompozitoriaus sukurtos operos „Lietuviai" medžiagą.

— Užsienio lietuviams remti draugija išsiuntinėjo užjūryje gyvenantiems lietuviams Kalėdų ir Naujųjų metų švenčių sveikinimus.

— Dabar Lietuvos valstybėje yra 58.854 radijo abonentai.

— Dėl sustiprintos apsaugos meto įvedimo Lietuvoje buvo ištremta visa eilė įtariamų asmenų. Vieni suimtųjų išsiųsti iš Kauno į provinciją, kiti į priverstinio darbo stovyklą.

Klaipėdos krašto seimelio rinkimų

daviniai

Dar nevisai tikromis Kauno laikraščių žiniomis, Klaipėdos krašto seimelio rinkimų daviniai jau maždaug žinomi. Vokiečių sąrašas gavęs 57.646 balsus, o lietuvių sąrašai — 13.086 balsų. Apytikriai skaičiuojant, vokiečiai seimelyje turėsią 25, o lietuviai — 4 atstovus.

Naujas gubernatorius jau eina savo pareigas

Naujojo Klaipėdos krašto gubernatoriaus Viktoro Gailiaus paskyrimo dokumentas yra toks:

„Remdamasis Lietuvos Konstitucija (124 str.), Lietuvos ir Britų Imperijos, Prancūzijos, Italijos ir Japonijos konvencija dėl Klaipėdos teritorijos (1 priedėlis 2 str.) ir Ministro Pirmininko teikimu (1936 m. gruodžio 12 d. Nr. 837), atleidžiu Klaipėdos krašto gubernatorių Jurgį Kubilių jo paties prašymu iš pareigų nuo 1938 m. gruodžio 12 d. ir nuo tos pat dienos skiriu Viktorą Gailių Klaipėdos krašto gubernatorium ministro teisėmis".

Pasirašė Valstybės Prezidentas A. Smetona ir ministeris pirmininkas Vl. Mironas.

Gruodžio 12 d. naujas gubernatorius parvažiavo iš Kauno į Klaipėdą. Stotyje jį pasitiko gausus klaipėdiečių su lietuviškųjų organizacijų ir įstaigų atstovais. Gruodžio 13 d. naujas gubernatorius pradėjo eiti savo pareigas. Gruodžio 14 d. pas gubernatorių atsilankė ir jį pasveikino Klaipėdos krašto direktorija, vietos konsularinis korpusas, miesto savivaldybė, kariuomenės vadovybė, įstaigų viršininkai ir organizacijų atstovai.

Vokietija — taikos ardytoja

sako Čemberlenas

Šiomis dienomis anglų spaudos sąjunga buvo surengusi priėmimą, kuriame dalyvavo ir Anglijos premjeras Čemberlenas. Priėmimo metu jis pasakė svarbią kalbą, kurioje nušvietė savo pastangas, dedamas taikos išlaikymui. Pirmoje kalbos daly Čemberlenas įrodė savo teisingą, kurią jis nurodė ir į kliūtis, kurias sutinka savo tikslui pasiekti. Iš jo kalbos matyti, kad taika Europoje būsianti išlaikyta.

Priėmime nedalyvavo Vokietijos korespondentai ir pasiuntinybės pranešime tuo klausimu pasakyta, kad jie ir negalėję dalyvauti dėl Čemberleno kalboje padarytų Vokietijos politikams priekaištų. O Čemberlenas, iš tikrųjų, buvo išsitaręs kad didžiausį pavojų taikai sudaro Vokietijos nuolatiniai ir per dideli reikalavimai, kurių kitos valstybės ne visuomet galinčios patenkinti.

Šveicarija gina savo laisvę

Šveicarijoje gyvena trijų tautų piliečiai: vokiečiai, italai ir prancūzai. Atsiradus Vokietijoje hitlerininkams ir Italijoje fašistams, atsirado pavojaus ir mažutei Šveicarijai: mat, ten bijoma, kad Vokietija galinti atsiimti iš jos Vokiečius, Italija — italus. Kad to neįvyktų Šveicarijos vyriausybė išleido visą eilę įstatymų, kurie turėtų sustiprinti valstybės saugumą. Daugiausia dėmesio atkreipta į asmenis, kurie užsiimtų platinimu idėjų, svetimų Šveicarijos santvarkai, arba griautų jos konstituciją platintų neapykantą tarp visuomenės luomų, neklausytų parėdymų ir t. t.

Šveicarijos vyriausybė turės teisę uždarinėti draugijas ir organizacijas, kurios pasirodytų esančios pavojingos valstybei, ir spaudos organus, varančius priešvalstybinę agitaciją.

×

Šio mėn. 15 d. dieną Šveicarijos parlamentas išrinko naują valstybės prezidentą. Išrinktas d-ras Pilypas Eteris.

— Lapkričio mėn. Lenkija išvežė prekių už 115 milijonų auks., o įvežė už 105 milijonus. Tuo būdu prekybos balansas lapkričio mėn. yra aktyvus,

— Spaudoje buvo paskilidę gandų, kad buvęs Austrijos kancleris Šušnigas netrukus bus paleistas. Šias žinias vokiečių spauda paneigia.

— Ekvadore (Pietų Amerikoje) komunistai norėjo sukelti revoliuciją, bet nepasisekė.

Lietuvos Prezidentas apie tarptautinę Lietuvos padėtį

Gruodžio 12 d. buvo neseniai ketvirtą kartą perrinkto Lietuvos Valstybės Prezidento Antano Smetonos priesaika, kurią jis davė Seimo rūmuose prie valstybės vėliavos, akivaizdoje tautos atstovų, vyriausybės, Seimo narių, aukštųjų dvasininkų ir šiaip visuomenės atstovų. Priesaikos žodžiai buvo šie:

„Visagalio Dievo akivaizdoje prisiekiu kad, vadovaudamas valstybei, rūpinsiuosi tautos vieningumu, saugosiu jos garbę, ugdysiu Lietuvos galią ir gerovę ir duotą man Konstitucijos galią vykdysiu teisingai, visuomet atsimindamas savo atsakymą už Lietuvos dabartį ir ateitį. Didingoji senosios Lietuvos praeitis ir sunki nepriklausomybės atstatymo kova teskatina mane prie to. Kad taip man, Dieve, padėtumei".

Po priesaikos Valstybės Prezidentas pasakė ilgą, turiningą kalbą, kurioje nušvietė dabartinę tarptautinę padėtį ir palietė Lietuvos vidaus gyvenimo reikalus. Čia dedame tas kalbos vietas, kur liečiama tarptautinė padėtis.

„Ši rimta kilni valanda, gerbiamieji Tautos Atstovai, yra man patogi pasakyti Jums ačiū, kad savo pasitikėjimu įgaliojote mane vadovauti Lietuvai. Aukštoji Valstybės Prezidento vieta, kuri man tenka šiandien vėl užimti, yra labai garbinga, tačiau ir labai atsakinga šiuo neramiu laiku. Kuo gi jis neramus? Paskutinių kelerių metų įvykiai rodo, jog pairę tautų santykiai visur darosi painesni ir opesni. Žiauriai juk tebesinaikina japonai su kinais Tyliojo Vandenyno pakrantėse ir tebevyksta atkaklios žudynės Ispanijoje. Padrikusių karo ugnies dūmų kvapas visur užuodžiamas. Kas yra atsitikę vidurinėje Europoje, tai nerimo aidu atsimuša į visus šonus.

Susidaro įspūdžio, jog visur juda gyvenimas iš pamatų. Ir iš tiesų: po Didžiojo karo išvestosios valstybių sienos kai kur pakitėjo; po jo sudarytosios tarptautinės sutartys, vienos nebegalsta, kitų vertė sumažėjusi. Antra vertus, ir naujai sudarytosios ar sudaromos visuotinės taikos nebelaiduoja.

Nauji galybių veiksniai naujais metodais kuria naują tarptautinę teisę, tačiau, rodos nepatvarią, iš kurios eina tik miglotos viltys geresnei ateičiai. Ir kuo daugiau dirbama taikos vardu, tuo daugiau, tarytum, randasi jai pavojus. Politinė propaganda vienur kitur vartoja tokias priemones, kokios vartojamos karo metu. Iš jos sunku besusekti, kiek kur tiesos ir teisybės. Kultūrinis krašto bendravimas su kraštu eina vis silpnyn: kitokiais rūpesčiais imta sielotis. Valstybių draugiškumai slepia savyje nepasitikėjimo, dėl to ir mainų prekyba sumenko. Taip esant galiausiai ima vėl vaidintis visuotinės ūkio krizės šmėkla. Budriau saugomi pasieniai, kad pro juos neprasiveržtų srovių, taikančių paardyti vidaus tvarką. Tarptautinių santykių įsitempusios gijos, kad ir atokiau kur suvirpėjusios, sklisdamos plačiomis bangomis, paliečia dargi tolimų kraštų ūpą ir finansus. Kodėl? Todėl, kad esti baimės, jog vienoje kur vietoje, kaip šit buvo Čekoslovakijoje, kilusi netaikos kibirkštėlė gali karo liepsna pasireikšti.

Tokioje, rūkais aptrauktoje, užsienių politikos perspektyvoje sunku susidaryti, kas bus. Viena tik galima pasakyti, būtent, taikos ar netaikos linkme politiką gali nukreipti tik didžiulės valstybės. Bet tam pravartu vieninga valia, o ji pasitaiko tik tuomet, kada didžiųjų reikalai susiderina. Didžioji politika — didžiųjų galybių dalykas. Mažieji kraštai, rūpindamiesi išlikti nepriklausomi, turi būti labai atsargūs. Jų užusieninis dinamizmas negali būti žymus.

Ir vis dėlto mūsų vienas kitas laikraštis kaltindavo tautinę vyriausybę, kad ji nepasirūpinusi įterpti Lietuvos didžiojon politikon, kad neįstengusi susirasti didžiųjų draugų, kurie jai laiduotų saugumą. Dabar jie gal kitaip mano po to, kai vidurinės Europos tragingas pavyzdys pamokė, jog mažiesiems pavojinga didžiuosius vaidinti.

Jei taip, tai mažiesiems tenka, žiūrint susidėjusių sąlygų, į jas atsargiai derintis. Dėl to surealėjus, kaip sakoma, politikai, Lietuva turi šiandien daugiau, nei pirma, spręstis iš savo artimos aplinkos, iš santykių su artimais kaimynais, su kuriais yra daugiausia visokių reikalų. Vokia pripažino pirmutinė Lietuvos nepriklausomybę, su Vokia, abipusiškai susitarus, seniai nustatyta ir išlyginta mūsų siena, su ja mums lemta gerai sugyventi, todėl su ja, kaip siekta, taip ir tebesiekiama susitarti abiem pusėm rūpimais klausimais. Opi vieta mūsų santykiuose su Vokia — tai Klaipėdos kraštas. Taigi mums ypačiai turi rūpėti, kad jo autonomijos statutas būtų tiksliai taikomas, kad su juo nie kur nebūtų apsilenkta. Kas keltų nesusipratimų su klaipėdiečiais, to vengti, o kas reikia tesėti, tai akyliai daryti. Šita linkme vyriausybės jau daug padaryta ir bus daroma toliau. Užmezgus diplomatijos santykius su Lenkija, kaip jau žinom, daug sutarčių su jąja pasirašyta, o dabar vedamos ir prekybos derybos, kurios, reikia tikėtis, sėkmingai baigsis. Su latviais mūsų santykiai visai geri.

Be to, reikia atsiminti, jog ypačiai mažos, kaip mūsų, valstybės svoris santykyje su kaimynais priklauso ir nuo valdžios tvirtumo. Kad ji būtų tvirta, vyriausybė privalo būti vieninga, išmaninga ir darbinga.

Mano minčių spiečius, šiandien čia paleistas, neturi kelti nusiminimą. Priešingai, jis turi visus mus paraginti dar daugiau dirbti savo tėvynei, kad ji neaiškios ateities akivaizdoje taptų dar saugesnė. Lietuviai nebe tokie bėdžiai, kokie buvo savo krašto nepriklausomybės kovų metais. Alkani ir apdriskę mūsų kariai savanoriai tada vadavo savo tautos laisvę ir nedejavo, kad turi visokių vargų kentėti. Juos žavėjo tautos laisvės idealas. Šiandien Lietuva atsipeikėjusi iš karo griuvėsių, atsistačiusi, persitvarkiusi, atgijęs žemės ūkis, ūgtelėjusi ir pramonė su prekyba, Lietuva prašvitusi ir daugiau susipratusi. Tiek daug priekin pažengusi, ji lengviau pakeltų ir sunkias valandas, jeigu jos ateitų. Kuo daugiau šiaurūs vėjai pučia, tuo stangriau reikia prieš juos laikytis, einant savo užsibrėžtais keliais. Tokia įstanga dar daugiau mus užgrūdins. Dabar ne tik ūkinė gerovė labai pasitaisiusi, sulyginus ją su anais savanorių metais, bet ir mūsų šviesuomenės gretos keleriopai padaugėjusios. Tauta stipresnė, dėl to ir atsparesnė visokiems pavojams. Tačiau ji turi būti dar glaudesnė, taip glaudžiai sutvirtinta, kaip tas indas, kurs ir jūroje bangų vartomas, nesudūžta ir paslėptą savyje brangų turinį išlaiko ir krantui atiduoda.

Tautos turinys—jos gyva sveika sąmonė, pamilusi laisvę. Gerbiamieji Tautos Atstovai, Jūs galite pasitikėti manim, kad Jūsų neapvilsiu. Aš jums senas pažįstamas. Sąžiningai dirbau šviesesniam mūsų tautos rytojui, kai dar buvau moksleivis, o paskum studentas, dirbau tam idealui, gyvendamas Vilniuje, o paskum ir Kaune, kai prasidėjo Lietuvos valstybinis atstatymas. Ir pasitraukęs iš valdžios priekio, neatsisakiau, kai pakviesdavo, sunkiomis valandomis ateiti vyriausybei talkon. Mano tautiniam darbui kelinta dešimtis metų Būkite ir Jūs mano talkininkais toliau".

Po iškilmingos priesaikos Valstybės Prezidentą sveikinti buvo atvykęs visas diplomatinis korpusas su dabar viešinčiu Kaune Suomijos pasiuntiniu Lietuvai, diplomatinio korpuso dekanu Palinu priešakyje.

Visų diplomatų vardu Suomijos pasiuntinys Palinas pasakė kalbą, kurioje pažymėjo:

„Atsižvelgiant į tai, kad lietuvių tauta jau ketvirtą karta parodė Jūsų Ekscelencijai tą ypatingą pasitikėjimą, mes matome didelius ir laimingus krašto patriotiško darbštumo rezultatus, kurie supa Jūsų Ekscelencijos gyvenimą nuo pat jaunystės. Kartu, kai Jūsų Ekscelencija šį momentą gali pažvelgti į didelius ir laimingus praėjusių metų darbštumo vaisius, mes tikimės ir labai nuoširdžiai linkime, kad ateitis atneš Jūsų Ekscelencijai laimingą evoliucijos išsipildymą vidaus interesuose, o taip pat įvykdymą gerų ir normalių santykių su visomis svetimomis valstybėmis".

Į Palino kalbą Valstybės Prezidentas, dėkodamas už sveikinimas, atsakė šitaip:

„Aš turiu didelę viltį, kad būsimieji metai atneš Lietuvai visiškų išsipildymą tų norų, kuriuos jūs tik ką pareiškėte. Kartu skubu jus užtikrinti, kad mano pirmas rūpestis bus nuolatos stiprinti ir plėsti geriausius santykius tarp Lietuvos ir visų svetimų valstybių".

Rinkimų į savivaldybes proga

SKUNDAS P PREMJERUS

Mes jau buvome rašę („Aido" 72 nr.), kad gruodžio mėn. 4 d. buvo sukviesti žymesnieji Švenčionių apskr. gyventojai į Švenčionių Storastijos saugumo skyrių ir jame išlaikyti per visą dieną. Ryšium su šiuo įvykiu 6 iš tų pašauktųjų asmenys, Melagėnų, valsč. gyventojai, pasiskundė Ponui Premjerui. Jų skundo vertimą čia ir dedame. Manome, kad jis nušvies tą įvykį geriau už mūsų aprašymą.

Ponui Ministerių Tarybos Pirmininkui Varšuvoje

Skundas

Mes čia pasirašę 1938 m. gruodžio 3 d. kiekvienas gavome, vieni, per policiją, tokio turinio pakvietimus:

„Policijos Sargyba Melagėnuose, Švenčionių apskrityje, kviečia p. N.N., gyvenantį M., Melagėnų valsčiuje asmeniškai atvykti į Tardomojo Skyriaus raštinę Švenčionyse, Vilniaus g vė, 1938 m. gruodžio 4 d. 9 val., kur būsiąs ištardytas. Už nepateisintą neatvykimą, einant K. P. K. 117 str., Teismas baudžia reiškėją iki 500 auks. piniginė bauda arba areštu iki 2 savaičių. V. P. Sargybos komendantas — St. Pinkovski, vedėjas".

Kai kitą dieną mes nuvykome į kviečiančią mus valdžios įstaigą, sužinojome, kad niekas mūsų nekvietė ir, apskritai, negalėjo susivokti, kas ir kuriam reikalui buvome pakviesti į tolimą už kelių dešimčių km. miestą.

Šis įvykis nuskriaudė mus ne tik materiaiiai (atsėjo kiekvienam po 5 — 10 auks.), bet ir moraliai: suinteresuotieji asmens paleido paskalą, kad mes esame suimti, kaipo „maištininkai", už veiksmus ir dalyvavimą rinkimuose į savivaldybes, už sudarymą ir atstovavimą antrųjų sąrašų šalia valdžiaus išstatytųjų ir kad tas pats likimas laukia kiekvieną, t. y. tų sąrašų kandidatus ir jiems pritariančius.

Kaip iš anksčiau pasakyto seka, visa eilė atsakingųjų ir neatsakingųjų veiksnių, baidydami ir diskvalifikuodami žymesnius asmenis ir rinkėjų mases, stengiasi ir dar tebesistengia, dažniausiai neleistinais būdais, pav. įvykis su mumis, paveikti rinkimų eigą ir jų išdavas, visai neatsižiūrėdami į Pono Premjero raštą.

Prašome Poną Pirmininką įsakyti susekti ir nubausti kaltininkus, pirmučiausia ryšium su mūsų byla, o paskui tuos, kurie platino nepageidaujamas paskalas, galinčias turėti įtakos rinkimams į savivaldybes.

Po skundu pasirašę 6 asmenys iš Melagėnų valsčiaus.

DRAS MARTYNAS YČAS. 31)

ATSIMINIMAI

Nepriklausomybės keliais

Gyvenimas parodė, kas iš mūsų klydo: Dmovskis ar aš. Vėliau jis atstovavo Lenkijai taikos konferencijos metu Paryžiuje, o man teko atstovauti Lietuvai. Bet, žinodamas jo nusistatymą, daugiau nebemačiau reikalo su Dmovskiu tartis.

Iš Londono turėjome skubėti atgal į Rusiją, kad dar galėtume rasti V. Dumą beposėdžiaujant. Todėl, atsisveikinę su mūsų draugais-anglais, ėmėme ruoštis kelionėn.

Grįždami nutarėme ne visi kartu vykti, bet po 3—4 vyrus grupėmis, kad vokiečių povandeniniai laivai negalėtų mūs išsyk visų pačiupti ir nusigabenti į Vaterlandą. Nukeliavę į Stockholmą, nutarėme laukti visos delegacijos narių ir drauge grįžti į Petrapilį, bet ne visi suskubo atvykti.

Pagarsinus popiežiaus Benedikto leistają Lietuvai šelpti rinkliavą bažnyčiose, vokiečių valdžia nusistatė aukas dalyti pavesti „Stadt u. Kreishauptmannams", pasirinkus jiems po porą lietuvių su patariamu balsu. Vyskupas Karevičius su šiuo nesutiko. Kauno Stadthauptmannas Morenhoffen pranešė, kad tokią dieną ir valandą atvyksiąs pas vyskupą jie su savo palydovu, o be to, būsiąs iš Vilniaus A. Smetona ir iš Šveicarijos atvykęs dr. kun. Steponaitis galutinai nustatyti tvarką aukoms dalyti. Paskirtąją dieną susirenka keli vokiečiai, be to, dr. Šteputatas, kun Steponaitis. Privažiuoja automobilis ir iš jo išeina A Smetona, asistuojamas dviejų aukštų karininkų.

Prasideda derybos. Vyskupo kancleris kun. Šaulys pareiškia, kad „skaudu bus lietuviams, jeigu bažnyčiose pasaulio surinktas aukas negalės patys per savo komitetus dalyti, o jas dalys okupacinė valdžia". Kreishauptmannas atsako, kad vokiečių valdžios esąs toks nusistatymas, nuo kurio jie neatsisakysią. Tada A. Smetona pakeltu, bet suvaldytu, ūpu ištiesė vyskupui ranką ir pareiškė: „Kadangi vokiečių valdžia neleidžia mums dalyti aukų, nori jas patys dalyti, prašau parašyti Kardinolui apie tai ir paprašyti, kad tuo tarpu į Lietuvą jokių aukų nesiųstų".—Vokiečiai, kaip į galvą trenkti, nuleido toną, o Stadthauptmannas pasisakė turįs apie šitokį lietuvių nusistatymą generolui Oberquartiermeisteriui von Eisenhort Rathe pranešti. P. Smetona atsakė: „Gerai, vyksime ir mes drauge pas p, generolą". Ir, susėdę į automobilį, nubildėjo į vok. gen. štabą. Tenai bent pusvalandį su generolu tarėsi Stadthauptmannas su savo palydovais, paskui generolas priėmė A. Smetoną. Generolas pareiškė sutinkąs, kad aukos būtų pačių lietuvių komitetų dalijamos, nesikišant į tai vokiečių valdžiai.

Netrukus grafas von Gallen atnešė vyskupui Karevičiui iš Kölno kardinolo Hartmano Vokietijos bažnyčiose surinktų aukų 100.000 markių, paskui vokiečių valdžios atstovas iš Vokietijos atnešė dar 500.009 m., o Muncheno nunci jaus auka pranešė visą milijoną.

Vyskupas Karevičius Nepriklausomos Lietuvos pirmuose žygiuose yra nemaža padėjęs savo parama sustiprinti mūsų valstybės pamatus. Jam tenka pašventinti pirma Lietuvos kariuomenės vėliava, kuri garbingai išvalė Lietuvą nuo visokių priešų. Jam pirmajam iš laikinės mūsų sostinės teko nustatyti santykius su Šv. Sostu per dabartinį popiežių Pijų XI, kuris lankėsi pas Žemaičių vyskupą kaipo apaštališkasis vizitatorius arkivyskupas Ratti.

Vėliau, kai Lietuva buvo sumanyta paskirstyti į kelias vyskupystes, sudaryti atskira bažnytinė provincija, Žemaičių vyskupystė buvo panaikinta. Žemaičių vyskupas Pr. Karevičius buvo pakeltas tituliariniu arkivyskupu, ir ji pasitraukė iš tokio naudingo Lietuvai darbo. Jis, būdamas tvirtos sveikatos, galėjo dar daug padaryti, bet vyriausioji Bažnyčios valdžia kitaip pasielgė. Jai, matyti, vyskupas Pr. Karevičius perdaug tautinis veikėjas buvo pasirodęs...

Paminėtinas dar vienas epizodas. Vyskupo Paltaroko ir vyskupo Kuktos konsekracijos metu buvau ir aš pakviestas pietų, kurie buvo Kauno seminarijos būstinėj. Arkivyskupai a.a. Matulevičius, Skvireckas, Pr. Karevičius, vyskupai Paltarokas, Kukta, Staugaitis, Karosas, Reinys, puošė iškilmingą puotą. Aš, netoli sėdėdamas, sekiau savo akimis arkivyskupą Pr. Karevičių. Man rodėsi, kad jis išgyveno per tą keletą valandų daug širdies skausmo, palikdamas savo pamėgtąjį darbą. Jį sutinkant anuomet Petrapily konsekracijos metu ir čia atsisveikinant su Žemaičių vyskupyste, man teko progos pribūti. Keli paminėti iš anų laikų veiklos bruožai giliai sujaudino naujai nominuotą arkivyskupą Pr. Karevičių. Nesiaiškiuodami nei jis, nei mes, lietuviai, jo naujuoju titulu, kuris nieko širdžiai nesakė: Skytopolio arkivyskupas. Kaip tai toli nuo mūsų krašto, nuo mylimųjų Žemaičių! Argi jis ten vykstą? Na, dėkui Dievui, ne. Jis pasirenka Lietuvos miestą Marijampolę. „Tegu jaunesni, energingesni dirba, aš užleidžiu jiems vietą", pratarė, spausdamas man ranka, susijaudinęs iki savo sielos gelmių...

Paskum prabyla pražilęs kun. patriotas Stakelė: „Mes džiaugiamės gavę vyskupą lietuvį. Mes pažįstame gerai Ekscel. Kuktą. Jis mums padės atgauti vėl savo sulenkintus brolius ir padarys savo tautai naudingus ir vertus lietuvio vardo. Jis atgaivins Trakus ir visą sulenkintą kraštą. Bet vyskupas Kukta ras sunkų darbą. Jis turės kovoti sodžiuje su antikristu. Mūsų sodžius demoralizuotas, religija silpnėja, bedievybė viršų ima. Todėl aš nepagiriu tų Lietuvos klebonų, kurie šiuo metu meta savo klebonijas ir stumiasi prie valdžios, eina į Kauną ministeriauti, politikuoti..."

Šis posakis sukėlė didelį nerimą vienų ir pritarimą kitų. Ark. Karevičius karštai jam plojo...*).

Vienas didžiausių mūsų rūpesčių buvo užimtosios Lietuvos šelpimas. Daug pastangų reikėjo, kol radome šiokį tokį tam reikalui kelią. Čia daug mums padėjo ir materialiai ir moraliai švedai Susidaręs švedų-lietuvių komitetas ir mūsų įgaliotinis prie jo, Jonas Aukštuolis, buvo lyg gyvu tiltu, kuris jungė mus su mūsų tėvyne. Rizikuodami užsitraukti rūstybę rusų vyriausybės, mes vis dėlto siuntinėjome pinigus C. Komitetui Vilniuje, nors švedų visuomenė nešykštėjo aukų, bet, suprantamas dalykas, tokios plačiai skleidžiamos pagalbos Lietuvai, kokios ji buvo reikalinga, suteikti nepajėgėme. Taigi, mūsų visų akys buvo nukreiptos į Amerikos lietuvius.

(B. d.).

*) Plačiau žiūr. mano straipsnį „Vaire" 1932 m.

Naujas Klaipėdos krašto gubernatorius

Klaipėdos krašto gubernatorius Kubilius atsistatydino – jo atsistatydinimas priimtas. Nauju gubernatoriumi paskirtas klaipėdietis Viktoras Gailius.

Vikt. Gailius gimęs 1893 metais rugpiūčio mėn. 27 dieną Barškininkuose, Pagėgių apskrityje, Klaipėdos krašte, senoje lietuvių ūkininkų šeimoje. Viktoro Gailiaus tėvai buvo susipratę lietuviai, jie tris savo sūnus stengėsi leisti į mokslus. Vienas Gailiaus brolis dabar yra evangelikų kunigas, antras brolis Albinas, Lietuvos kariuomenės atsargos karininkas, tarnavęs karininku ir vokiečių kariuomenėje, dabar yra Klaipėdos gubernatūros referentas.

Viktoras Gailius 1914 metais baigė Tilžėje gimnaziją, paskui studijavo teisių mokslus Karaliaučiaus, Heidelbergo ir Berlyno universitetuose, ir juridinį fakultetą baigė Berlyne 1918 metais. Didžiojo karo metu tarnavo vokiečių kariuomenėje; 1915 metais buvo sunkiai sužeistas ir todėl iš kariuomenės atleistas.

Dar būdamas gimnazijoje, Vikt. Gailius dalyvavo rašytojo Vydūno giedotojų draugijos chore; atostogų metu važinėjo po Klaipėdos kraštą su lietuviškomis paskaitomis ir organizavo lietuvių jaunimo draugijas. Ir vėliau rūpinosi gimtojo krašto lietuvybe ir kitais visuomeniniais reikalais.

Pradėjus kurtis nepriklausomai Lietuvai, Viktoras Gailius visas savo jėgas pašventė Lietuvos valstybės kuriamajam darbui. Nuo 1918 metų gruodžio 8 d. Lietuvos pasiuntinybėje Berlyne vedė spaudos skyrių, 1920 –1922 metais buvo Lietuvos atstovu Vokietijai. Paskui trumpą laiką buvo Lietuvos atstovu Estijai. Atvadavus Klaipėdos kraštą, Viktoras Gailius pasitraukė iš diplomatinės tarnybos, norėdamas toliau dirbti savo gimtinėje. Jau 1923 metų vasario 6 d. Viktoras Gailius sudarė antrąją Klaipėdos krašto direktoriją, kuriai pirmininkavo iki 1925 metų rugpiūčio 1 dienos. Paskui kurį laiką buvo „Klaipėdos Žinių" ir „Memelzeitung" vyriausiu redaktorium, o 1926—1927 metais direktorijos juriskonsultu. 1927 — 1930 metais V. Gailius buvo Klaipėdos uosto direkcijos reikalų vedėjas. Po to iki 1934 metų buvo gubernatūros patarėjas. Pasitraukus iš gubernatūros, Vikt. Gailių direktorija paskyrė Klaipėdos krašto atstovu į uosto direkciją; tose pareigose jis buvo statute numatytą laiką —trejus metus.

Pernai spalių mėn. Viktoras Gailius pakviestas „Ryto" bendrovės vyriausiu direktorium; tose pareigose jis buvo iki šiol.

Viktoras Gailius plačiai dalyvauja visuomeniniam darbe bei organizacijose; jis turi didelį visų gyventojų pasitikėjimą. Jį gerbia ne tiktai Klaipėdos krašto lietuviai, bet ir vokiečiai. Taigi dabartinėmis aplinkybėmis sunku būtų rasti tinkamesnį kandidatą Klaipėdos krašto gubernatoriaus sunkioms pareigoms, kaip Viktoras Gailius

Kas yra autonomija

Tautinės mažumos jau seniau reikalaudavo sau iš valdančiųjų tautų vadinamųjų autonomijų. Tačiau paskutiniais laikais autonomijų klausimas darosi itin aktualus. Pradžią tam davė Sudetų vokiečiai, kurie iš pradžių labai griežtai reikalavo iš Čekoslovakijos vyriausybės suteikti jiems autonomiją. Tuo pat metu ir Čekoslovakijos slovakai, o paskiau ir rusinai, atseit, ukrainai to paties ėmė griežtai reikalauti. Matydami Čekoslovakijos užtarėjų silpnumą, Sudetų vokiečiai, Berlyno remiami, atsižadėjo paskiau autonomijos, o pasisakė norį prisijungti prie Vokietijos. Netekusi Sudetų krašto, Čekoslovakija turėjo suteikti autonomijas slovakams ir rusinams. Taip pat Lenkijos ukrainai nori reikalauti sau autonomijos, kurią kaip ukrainų atstovas seime Mudryj pareiškė, Lenkija esanti pažadėjusi duoti dar 1923 m. Tad pravartu bus susipažinti, kas yra, apskritai, autonomija ir kokios gali būti autonomijos.

Lietuviškai autonomija paprastai vadinama savivaldos vardu. Bet tai dar nieko nesako apie autonomijos esmę. Todėl būtina duoti koks nors tikslesnis autonomijos apibrėžimas. Iš Čekoslovakijos tautinių mažumų reikalavimų kiekvienas, kas skaitė laikraščius, galėjo suprasti, kad jos reikalavo valdymosi laisvės. Tasai valdymasis, kuris yra jau suteiktas Slovakijai ir Karpatų Ukrainai, apima visų pirma įstatymų leidimo laisvę. Taigi ir autonomija, apskritai imant, galima pavadinti valdymąsi pagal pačių nustatytus ir priimtus įstatymus. Autonomiją reikia skirti nuo savivaldybių, pavyzdžiui, nuo tokių, kuriosna dabar pas mus vyksta rinkimai. Savivaldybės yra ne kas kita, kaip tie patys centralinės valdžios žemiausio laipsnio organai, kurie savo ruožtu yra pavesti aukštesnių centralinių organų priežiūrai.

Tuo tarpu autonominis žmonų valdymasis gali reikštis maždaug nepriklausomai nuo centralinės valdžios, jeigu tik nėra nieko nukreipta prieš valstybę.

Autonomijų gali būti visokių. Tokios autonomijos, kokių išreikalavo Čekoslovakijoje slovakai ir rusinai vadinamos *teritorinėmis* arba kai kas vadina dar *politinėmis* autonomijomis. Teritorinę autonomiją yra suteikusi Lenkija Silezijai, o Lietuva — Klaipėdos kraštui. Gali dar būti *tautinės* ir *religinės* autonomijos. Tačiau bet kokiai tautinei mažumai geriausia yra teritorinė autonomija. Jeigu tautinė arba kultūrinė ir religinė autonomija įgalina tautinę ar religinę bendruomenę leisti tik tam tikrus įstatymus ir laisvai rūpintis savo kultūriniais ar religiniais reikalais, tai teritorinė autonomija įgalina ir leisti įstatymus ir turėti savo administracinį aparatą arba vykdomąją valdžią. Kitaip sakant, teritorinė autonomija sukaupia savyje ir tautinę ir religinę autonomiją. Savaime suprantama, kad tautinė ir religinė autonomija labai didelės reikšmės negali turėti, nes turinčios tokią autonomiją bendruomenės įstatymai paliekami vykdyti gerai žmonių valiai. Iš kitos vėl pusės valstybės organai gali neleisti autonominių įstatymų vykdyti arba pro prištus žiūrėti į jų nevykdymą. Tad suprantama yra, kodėl kiekvienai tautinei mažumai svarbu yra turėti teritorinę autonomiją.

Kokie yra autonominio krašto ryšiai su centraline valdžia. Visų pirma bendra yra užsienio politika, kariuomenė ir pinigai. Šiaip jau viskas yra atskira. Įrodymui, kad autonominis kraštas yra sujungtas su valstybe, suteikusia autonomiją, priešakyje tokio krašto stovi paprastai žmogus, paskirtas centralinės valdžios. Klaipėdos krašto priešakyje stovi, kaip žinia, gubernatorius, o Silezijoje — vaivada. Įstatymams leisti tiek Klaipėdos krašte, tiek Silezijoje yra atskiri seimeliai. Vykdomoji valdžia, kuri valstybėje priklauso ministeriams ir prezidentui, Klaipėdos krašte priklauso direktorijai ir gubernatoriui, o Silezijoje vaivadijos tarybai ir vaivadai.

Autonomijos gali būti platesnės ir siauresnės. Tai pareina nuo to, kokios autonomijos tautinė mažuma sugeba išreikalauti. Viena tačiau yra aišku, kad ir siauriausios autonomijos ne taip lengva išreikalauti, nes centralinė valdžia ne visuomet sutinka ją pripažinti. Tačiau nepaisant to, kas kovojo, reikalavo, tas ir išreikalavo autonomiją. Pavyzdžiui, Anglija buvo priversta suteikti autonomijas bemaž visoms savo kolonijoms, o Čekoslovakija turėjo duoti autonomijas slovakams ir rusinams, nors jie ir taip turėjo daug politinių ir kultūrinių laisvių. *A. P.*

Karinė Anglijos pagelba Europai

Čemberleno ir Halifakso kelionė į Paryžių parodė Prancūzijos-Anglijos santarvės gyvumą.

Anglų spauda didelės reikšmės teikia faktui, kad ta kelionė ir susitikimas įvyko kaip tik tuo metu, kada buvo svarstomas Prancūzijos—Vokietijos nepuolimo sutarties projektas. Rašydami apie Ribentropo kelionę į Paryžių, anglų laikraščiai pastebėjo, esą Vokietijos užsienių reikalų ministeris neturėjęs didelių keblumų: jis puikiai mokąs prancūzų kalbą, be to, per pasitarimus Paryžiuje susitikęs su dideliu Vokietijos draugu markizu de Polignac.

Ryšium su abiejų valstybių valdžios vyrų pasitarimais, kuriuose buvo svarstomas bendro apsigynimo reikalas, kilus karui Europos kontinente, pareiškė savo nuomonę didelis anglų karo reikalų žinovas generolas Temperley, iškeldamas naujo ekspedicinio korpuso sudarymo reikalą. Anglų generolas pastebi, kad, vokiečiams sulaužius Lokarno sutartį, Anglija prižadėjo nedelsdama ateiti Prancūzijai ir Belgijai pagelbon, prasidėjus ginkluotam kivirčiui su Vokietija. Vėliau įvyko tarp abiejų valstybių pasitarimai, kuriuose buvo sutarta, kad Anglija karo laiku Europoje panaudos pagelbai savo karo laivyną ir oro laivyną, taip pat suteiks finansinę paramą. Dėl sausžemio gynimo nebuvo jokios sutarties. Dabar Paryžiaus pasitarimuose Prancūzijos ministerių pirmininkas Daladier pareikalavo iš Anglijos premjero Čemberleno užtikrinti tokią pagelbą, nes Prancūzija, netekdama ikšiolinio savo bendradarbio-Čekoslovakijos, prarado didelę tos valstybės armijos, turinčios apie 5 divizijas, paramą. Todėl anglų sausžemio kariuomenė, kilus karui su Vokietija ir Italija, turinti duoti juo didesnę pagelbą.

Generolas Temperley pastebi, kad šis Daladier'o reikalavimas, greitu metu būsiąs valdžios svarstomas. Čemberlaino kabinete dar ir dabar yra nemaža ministerių, kurie dvejoja dėl Anglijos kariuomenės išsiuntimo į Europos sausžemį.

Reikia pabrėžti, kad padėtis 1938 metais yra visai kitokio pobūdžio nei 1914 metais. Dabar Anglija turi daugiau pasižadėjimų Artimuose Rytuose, laiko daug daugiau kariuomenės Egipte ir Palestinoj. Ne geriau yra ir Tolimuose Rytuose. Ten juntama rimtas pavojus, kurio nebuvo 1914 m., kada Japonija buvo Anglijos pusėje. Pagaliau, dar viena aplinkybė, būtent, oro puolimo pavojus, kurio nebuvo 1914 metais. Tada Anglija per pirmąsias dešimt dienų kilus karui išsiuntė ekspedicinį korpusą, sudarytą iš keturių pėstininkų divizijų ir vieno raitelių pulko, o po kelių dienų išsiuntė dvi likusias divizijas. Per šešius mėnesius sudaryta naujos divizijos ir ekspediciniai korpusai ir iš siųsta į Prancūziją. Dalį tų korpusų sudarė kareiviai iš Anglijos kolonijų.

Laikai pasikeitė. Pasikeitus karo taktikai, kai kurie anglų politikai ir karo vadai iškelia klausimą, ar apskritai Anglija gali išsiųsti į Europą savo armiją, kuri naujoviškam kare bus reikalinga savo kraštui ginti.

Tas pats generolas Temperley tarp kitko pabrėžia, kad ateities karas pradžioje vyks ore ir vandenynuose. Bombarduodamas miestus, pramonės centrus, priešas stengsis palaužti žmonių ūpą bei sunaikinti krašto ūkį. Tik tada prasidės armijų karas, pastangos atplėšti savo priešų žemės plotus. Prancūzija nedvejotinai viena neištesės. Jai reikalinga bus karinė Anglijos pagelba. Tačiau čia kyla dideli sunkumai. Anglija, kur dar iki šiol kaip reikiant nesutvarkytas priverstinis karo prievolės atlikimas, neturi reikalingai stiprios armijos. Ji daugiau negalės išsiųsti, kaip 15 divizijų.

Bet vis tik senas tvirtinimas, kad Anglijos likimas bus išspręstas ne Anglijoje, o ties Reinu — Prancūzijoje ir Belgijoje yra ir šiandie aktualus. Todėl Anglija dės visas pastangas, kad, kilus karui, laimėjimas būtų Prancūzijos ir Belgijos pusėje. *V. Šiugžda.*

• KORESPONDENCIJOS •

Tverečius, Švenčionių apskr. *Domisi rinkimais.* Seniūnijų tarybų rinkimais tverečėnai yra labai susidomėję ir pasiryžę yra veikliai juose dalyvauti.

Visas Tverečiaus valsčius yra padalintas į 16 seniūnijų. Rinkikų sąrašai jau įteikti. Rinkimai bus gruodžio 21 d. Vienose seniūnijose paruošta ir įteikta tik vienas sąrašas, kitose—po 2, po 3, pavyzdžiui: 1) Erzviete—1; 2) Dieškančinoje—2; 3) Kukutėliuose—2; 4) Kalveliškėje—2; 5) Vitėnuose—1; 6) Tverečiuje—1; 7) Bobėnuose—1; 8) Guntaunykuose — 2; 9) Petrašiūnuose—2; 10) Didžiasalyje—3; 11) Padisnyje—1; 12) Dysnoje—1; 13) Vasiūnuose—1; 14) Rimaldiškėje—1; 15) Andriejaukoje—2; 16) Lazinkose—1.

Vadinasi, iš viso yra 23 sąrašai. Reikia tikėtis, kad šių vietų lietuviams tarybininkams pasiseks išrinkti rimtus valsčiaus tarybos narius. *Aš.*

Švenčionėliai. „Aido" Nr. 62 korespondencijoj iš Švenčionėlių įsibrovė klaidų. Kieno tai kaltė, nežinau. Turbūt mano buvo neaiškiai parašyta. Pakeista pavardės ir vietų pavadinimai. Parašyta: Prūdų, Gaurio, Bielukų, Bagneiškės, Jaunadvario ir Jenaupalio, o turi būt tikrumoj: *Trūdų, Garnio, Bielusų, Baguciškės, Jaunadario ir Jehampolio,* o kai kurie sako *Ampolio.* Vietoj parašytų pavardžių: Rudzinska-Ostrouchova, Horovičiūtės ir Skrebutavičiaus turi būti: *Rodzinska-Ostrouchowa, Hodorowiczówna, Swirbutowicz.* Be to, dar iš Švenčionėlių mokytojų personalo išleistas vienas mokytojas, kilimo ne iš šio krašto *Łosieczko.*

Vikis.

Švenčionėliai. *Negavo leidimo paveldėti vyro nejudomojo turto.* Vietos gyventojas Maišymas Švenčionėliuose turi sklypą žemės ir nedidelį namelį. Neturėdamas savo tiesioginių įpėdinių, jis sumanė šį savo nejudomąjį turtą užrašyti savo žmonai Juzei, kuri už jo ištekėjo, būdama našlė ir turėdama sūnų ir dvi dukteris. Bet pasirodė tam yra reikalingas administracinės valdžios leidimas.

Juzė Maišymienė, norėdama paveldėti savo vaikams antrojo vyro nejudomąjį turtą, š. m. rugsėjo mėnesį kreipėsi su prašymu į Vilniaus Vaivadijos Įstaigą. Ryšium su tuo spalių mėnesio pradžioje pas Maišymus buvo atsilankęs vietos policininkas Stambrovskis, kuris tą reikalą ištyrė ir viską susirašė.

Praėjusį mėnesį gautas iš Vilniaus Vaivadijos Įstaigos raštas (Nr. S.P B. 33b/11649/38), kad J. Maišymienės prašymas esąs išspręstas neigiamai Rašte pažymėta, kad Vaivadijos Įstaiga, pasiremdama tam tikrais parėdymais, savo sprendimo nemotyvuojanti. Prašytojai duota teisė per 14 dienų apeliuoti Vidaus Reikalų Ministerijon.

Prieš porą mėnesių J. Maišymienės duktė A. Oleškevičiūtė, kuri yra ištekėjusi už Zaleckio, gavo Vilniaus Vaivadijos Įstaigos leidimą pirkti namelį tame pačiame kieme. *N—kis.*

Pelesa, Lydos apskr. *Pas vargoninką buvo krata.* Šio mėnesio 7 d. pas Pelesos vargoninką Miečių Skerlą buvo krata. Ją darė iš Lydos atvažiavęs neviešosios policijos valdininkas Oleknavičius ir Rodunės policininkas Obora. Atvažiavę pasisakė turį žinių, kad M. Skerla laikąs ir platinąs nelegalią lietuvišką „Ryto" literatūrą. M. Skerla pareikalavo rašto, kuris rodytų, kad pas jį daryti kratą yra įsakiusi aukštesnė įstaiga. Vald. Oleknavičius atsakė tokio rašto neturįs Jeigu toks įgaliojimas būtinai reikalingas, jis sakėsi galįs pristatyti po kratos greičiausiu laiku.

Krata truko nuo 4 iki 11 val. 30 min. Išieškojo visą gyvenamąjį butą. Bet kadangi M. Skerta nelegalios literatūros neturėjo, tai jos vald. Oleknavičius ir nerado ir nieko nepaėmė.

Cis.

Grigaliūnai, Švenčionių val. *Rinkimų daviniai.* Grigaliūnų seniūnijoje balsuotojų iš viso buvo 378. Jų tarpe 2/3 balsuotojų lietuviai, o 1/3 rusai ir lenkai. Seniūnijos tarybininkų buvo renkama 16 ir tiek pat pavaduotojų. Kaimiečiai sudarė savo kandidatų sąrašą, o vadinamą valsčiaus sąrašą sudarė seniūnas Džiaugštas. Visi susipratę lietuviai buvo pasiryžę balsuoti už savus patikimus kandidatus. Bet paaiškėjo, kad balsavimas neįvyks, nes rinkimų komisija, patikrinusi kandidatų sąrašus, vadinamą valsčiaus sąrašą, dėl blogai atliktų formalumų, atmetė. Tuo būdu liko tik vienas pačių kaimiečių sudarytas sąrašas. Taigi, Grigaliūnų seniūnijos tarybą dabar sudarys beveik vieni lietuviai. *Jonas*

Mardasavas. Marcinkonių val. *Švietimo reikalai.* Šiame sodžiuje iki 1933 m. veikė „Ryto" mokykla, kurią švietimo valdžiai uždarius, buvo įsteigta valdinė mokykla su dėstomąja lietuvių kalba. Valdinėj mokykloj mokytojavo lietuvė mokytoja p. Kazėnienė. Bet valdinė mokykla veikė tik vienierius metus. Nuo 1935 m. iki 1938 m. šiame sodžiuje nebuvo jokios mokyklos, ir vaikai per trejus metus buvo be mokslo. Pradžioje šių mokslo metų Mardasave įsteigta lenkiška „Macierzy Szkolnej" mokykla. Jos vedėja paskirta mokytoja Zofija Sikora-Sikorska, kuri visus dalykus, neišskiriant ir tikybos, dėsto lenkiškai.

Girdisi, tėvai rengiasi rašyti Gardino inspektoriui prašymą, kad tikyba būtų dėstoma vaikų gimtąja kalba ir būtų įvestos lietuvių kalbos pamokos. Jau kai kurie tėvai kreipėsi į mokytoją šiuo reikalu, bet mokytoja aiškinasi, kad ji jų prašymo negalinti patenkinti – nes nuo aukštesnės valdžios jai taip nurodyta.

Mardasavo mokyklon lankosi ir Paulių sodžiaus vaikai, taigi viso vaikų mokykloje mokosi per 30. Blogiausia yra tai, kad šiame sodžiuje nėra tarpusavio sugyvenimo. Dažnai pasitaiko nepagrįstų įskundimų ir dėl to kai kuriems dažnai priseina nukentėti. Mardasaviečiai turėtų iš savo sielų tokius blogus įpročius pašalinti ir ateityj gyventi vieningai, kad kiti jų sąskaiton negalėtų sau karjerų daryti.

Šio sodžiaus saltyšiumi yra susipratęs gyventojas Juozas Gudaitis, kuris savo pareigas ir žmonių reikalus gerai supranta. Kaip girdisi, pikti liežuviai ir jam stengiasi pakenkti.

Monika.

Švenčionėliai. *Blaivybės skyrius* Š. m. lapkričio 13 d. Švenčionėliuose įvyko steigiamas Lietuvių Katalikų Blaivybės Draugijos skyriaus susirinkimas. Išrinkta valdyba: pirm. M. Savickaitė, vicepirm. Ign. Verseckas, sekr. V. Saukaitė, ižd. A. Grybauskaitė ir narys be ypatingų pareigų M. Jurkevičienė. Reviz. komisijon įėjo: T. Jarmalienė, A. Kuprienienė ir E. Verseckienė. Po visko skyriaus valdyba nusiuntė Švenčionių storostijon prašymą, kad skyrius būtų legalizuotas. Ar starosta legalizuos, parodys ateitis, bet pagal tvarką jau turėjo būti atsakymas, nes jau perėjo mėnesis laiko. *Cis.*

Dubičiai. *Paaiškinimas.* Dėl „Aido" 66 nr. įdėtos korespondencijos Jonas Jonys rašo šitaip: „Saugok, Dieve, niekuomet lošimų iš pinigų nepalaikydavau, nepalaikau ir nemanau palaikyti. Specialiai kortų dėl kitų nepirkau, o tik dėl savęs. Kad turiu kortas nusipirkęs, tai tame gal gi nėra didelio nusižengimo. Pripolamai buvo toks atsitikimas ir tai seniau — paprašė kortų ir „stukų" ar kaip kitaip surinkę atsilygino. Tą atsitikimą kas toks, žinoma, blogai prieš mane nusiteikęs, pranešė per daug išpūsdamas. Kortų, be manęs, Dubičiuose net kelias „talijas" turi ir, žinoma, be mano paštangų įsigiję".

KRONIKA

Kun. K. Čibiras—jubiliatas

Plačiai žinomam Vilniaus lietuvių visuomenės veikėjui, visos eilės buvusių ir tebesamų lietuviškųjų draugijų pirmininkui ir darbuotojui, žymiam lietuviškojo spausdintojo žodžio rėmėjui ir talkininkui *kun. Krištapui Čibirui* šio mėnesio 14 dieną suėjo lygiai 50 metų amžiaus.

Palikdami platesnį minėjimą kitam kartui, šia nepaprasta ir laiminga proga mes Didžiai Gerbiamąjį Jubiliatą nuoširdžiausiai sveikiname ir linkime Jam ilgiausiai džiaugtis savo stipria sveikata, neišsiamiamąja energija ir gera nuotaika, o iš savo nepaprastai svarbaus ir vertingo lietuviško visuomeninio ir kultūrinio darbo susilaukti kuo geriausių, kuo gražiausių vaisių.

Siūloma nauja lietuvių mokslo draugija

Gruodžio 15 d. į Vilniaus Vaivadijos Įstaigą buvo pakviesti šie Vilniaus lietuviai: uždarytosios Lietuvių Mokslo Draugijos valdybos narys dir. M. Šikšnys, kun. V. Taškūnas, R. Mackevičius, A. Valaitis, J. Cicėnas ir A. Mačionis. Vaivadijos Įstaigoje visuomeninio - polinio skyriaus viršininkas p. Jasinskis jiems pranešė, kad Vilniaus lietuviai galį paruošti naujos lietuvių mokslinio pobūdžio draugijos įstatus. Toliau lietuvių atstovams p. Viršininko buvo pareikšta, kad, naujosios draugijos įstatus užtvirtinus, būsią tai draugijai atiduota visas uždarytosios Lietuvių Mokslo Draugijos turtas.

Tenka patirti, kad naujosios mokslo draugijos steigimo reikalas Vilniaus lietuvių visuomenės jau yra svarstomas.

„Romuvos" Klūbo kūčios

Gruodžio 14 dienos vakarą Vilniaus Lietuvių Inteligentų Visuomeniškai Bičiuliškas „Romuvos" Klūbas surengė tradicinio pobūdžio prieškalėdines kūčias, kuriose dalyvavo Klūbo nariai ir jų kviesti svečiai.

Kuklios kūčių arbatėlės metu turėta staigmena — sužinota, kad svečių tarpe esąs Vilniaus lietuvių visuomenės veikėjas kun. K. Čibiras tą pačią dieną esąs sulaukęs 50 metų amžiaus Gerbiamą Jubiliatą ta proga pasveikino „Romuvos" Klūbo pirmininkas ir visa eilė svečių.

Stojamųjų egzaminų nebus

Mums teko sužinoti, kad šiais ir 1939 m. sausio mėn. stojamųjų egzaminų į Vytauto Didžiojo gimnaziją ir licėjų nebūsią. Apie tai pranešame suinteresuotiems asmenims, nes daug kas, kaip sužinojome, kreipiasi su prašymais leisti stoti į gimnaziją ir licėjų mokslo metų viduryje.

Neleido steigti „Šviesos" draugijos

Švenčionių lietuviai, netekę visų savo draugijų, šiemet norėjo įsteigti naują švietimo draugiją „Šviesa". Sudarius įstatus, buvo kreiptasi į Vilniaus vaivadą, kad leistų atidaryti „Šviesos" draugiją, bet vaivada šių metų spalių 4 dieną į šį prašymą atsakė neigiamai. Po to steigėjai kreipėsi į Vidaus Reikalų Ministeriją Varšuvoje ir prašė Vilniaus vaivados sprendimą panaikinti. Tačiau ir iš čia šio mėn. 13 dieną (rašto nr. A. A. 12/393) steigėjai gavo taip pat neigiamą atsakymą. Kaip vaivados, taip ir Ministerijos atsakymuose paduoti tie patys motyvai. O svarbiausias motyvas toks: „Šviesos" draugija gali būti pavojinga viešajam saugumui, nes jos steigėjais yra pasirašę buvę „Ryto" draugijos nariai.

„Varpo" choristai negali išvažiuoti

„Aide" jau keletą kartų buvo rašyta, kad Vilniaus „Varpo" choras rengiasi važiuoti Kaunan. Tam reikalui yra jau gautas bendras ministerijos leidimas, bet paskiriems choristams leidimų dar negauta. Pavyzdžiui, šio mėn. 14 dieną, pakartotinai choro vadovybei besikreipiant į Švenčionių storastą, gautas neigiamas atsakymas šiems choristams: Vl. Jurkevičiui, Br. Miškiniui, L. Činčikui, El. Astikaitei, Gr. Labagaitei, K. Linkaitei, Br. Šulgaitei, Vl. Matkevičiūtei, G. Zabolevičiūtei, Br. Uzielai ir G. Kisielytei.

Išteisinta lietuvių liaudies švietėja

Gruodžio 15 d. Vilniaus Apeliacijos Teisme buvo svarstoma buv. „Ryto" mokytojos ir skaityklos vedėjos Bronės Švagždytės byla, kurioje Apygardos Teismas Lydoje ją buvo nuteisęs vieneriems metams ir šešiems mėnesiams kalėjimo. Nuteista buvo už nelegalių lietuviškų knygų laikymą, už priešvalstybinį veikimą ir už ruošimąsi atplėšti Lenkijos valstybės dalį ir prijungti ją prie Lietuvos. Apeliacijos Teismas, šią bylą išnagrinėjęs, Apygardos Teismo sprendimą panaikino ir Br. Švagždytę išteisino.

Gynė adv. A. Juknevičius ir adv. Sukenickienė.

Naujos inteligentinės jėgos

Lietuvis Juozas Markavičius, pabaigęs Vilniaus Universiteto medicinos fakultetą ir išlaikęs visus egzaminus, šiomis dienomis įsigijo gydytojo teises. Kitas lietuvis Vladas Blažys, išklausęs universiteto medicinos kursą, gavo vadinamąją absolventūrą.

Studentų susirinkimas

Gruodžio 15 d. įvyko Vilniaus Lietuvių Studentų Sąjungos Visuomenininkų sekcijos narių susirinkimas, kuriame priimta į sekciją keletas narių ir kalbėta dėl būdų, kuriais lengviausiai būtų platinti lietuviškoji spauda. Be to, susidomėta nauju švietimo ministerijos parėdymu apie 1924 liepos 31 d. įstatymą, kuriame kalbama apie pradžios mokyklas nelenkų gyvenamose vietose.

„Słowo" apie katalikų akciją

Vilniaus lenkų laikraštis „Słowo" gruodžio 13 d. pakartojo žinią, kad apskričių storastų sprendimu sulaikyti yra lietuvių katalikų akcijos skyriai Švenčionyse, Melagėnuose, Daugėlišky, Valkininke ir kad po jų sulaikymo arkivyskupas atleido iš pareigų lietuvių katalikų akcijos referentą kun. K. Pukėną. Toliau „Słowo" praneša tokią žinią:

„Kun. Pukėną atleidus, Vilniaus vaivada tuojau panaikino Švenčionių ir Vilniaus-Trakų apskričių storastų sprendimą ir tuo pačiu leido Lietuvių Katalikų Akcijai veikti".

Ištremtas gudų veikėjas

Vilniaus lenkų laikraščiai praneša, kad iš pasienio ruožo esąs ištremtas Vilniaus gudų visuomenės darbuotojas inž. A. Klimavičius, kuris ilgesnį laiką darbavosi Vilniaus gudų organizacijose ir gudų spaudoje.

Zitiečių rarotos

Gruodžio 18 d. (sekmadienį) ryto 6 val. šv. Mikalojaus bažnyčioje bus laikomos Lietuvių šv. Zitos Draugijos narėms rarotos.

KARAS ISPANIJOJE

Po ilgesnės tylos atsiliepė ir Ispanija. Šiomis dienomis gauta žinių, kad gen. Franko savo kariuomenę ruošia naujam puolimui. Šį kartą jis buria kariuomenę prie Katalonijos ir Estramaduros. Karo žinovai sako, kad tikrasis puolimas rengiamas Katalonijon, o Estramaduroje bus tik demonstracija, kad vyriausybininkai būtų priversti laikyti ten daugiau kariuomenės. Iš Barcelonos pranešama, kad ten žinomi gen. Franko sumanymai. Podraug pareiškiama, kad nacionalistai ras didelį pasipriešinimą ir kad jiems vyriausybininkai pasiryžę neužleisti nė pėdos žemės.

Litvinovas atvyks į Varšuvą (?)

Prancūzų telegramų agentūra „Havasas" praneša, jog Sovietų atsakinguose sluoksniuose nieko nežinoma apie svetur pasklydusius gandus esą Sovietų Rusijos užsienių reikalų komisaras Litvinovas sausio mėnesį atvyksiąs į Varšuvą ir pasimatysiąs su Lenkijos užsienių reikalų ministeriu Beku. Tuose sluoksniuose kalbama, jog tai atrodo nelabai įtikima. Vis dėlto, tuose pat sluoksniuose pažymimas atoslūgis, prasidėjęs tarp abiejų valstybių nuo paskutinio rusų ir lenkų komunikato. Tas atoslūgis tebevyksta. „Havasas" praneša iš Varšuvos, jog ten autoritetinguose sluoksniuose neigiami gandai apie Litvinovo atvykimą į Varšuvą sausio mėnesį.

Lenkų spaudoje apie Litvinovo kelionę į Varšuvą rašoma labai mažai. Tokia žinelė pasirodė tik viename kitame dienraštyje.

Tai gal ir suprantama, nes kol kas šios kelionės klausimas dar nėra aktualus, nes Litvinovas žadąs atvykti tik kitais metais.

Įvairu-įdomu

Šių dienų Tunisas

Kadangi italai per įvairias manifestacijas ir per spaudą ima atvirai reikšti pretinsijų į prancūzų valdomą Tunisą, tai pravartu žinoti, kas yra šių dienų Tunisas.

Prancūzų statistikos 1931 m. žiniomis, Tunisas turi 175.092 kv. kilometrų plotą ir 2.410.692 gyventojus, kurių 91% yra čiabuviai (daugumas—arabai berberai), 2% žydų ir 9% europiečių, būtent: 91.400 prancūzų ir 91.178 italai. Tunisą galima suskirstyti į penkias sritis: kalnuotąją dalį su derlingais kloniais, kuriuose gerai uždera kviečiai ir miežiai; rytų iškyšulį su vynuogynais, citrinų ir apelsinų plantacijomis; Mažosios Sirtos pajūrį su alyvmedžių plantacijomis; pakalnių lygumas su gražiomis palmių oazėmis. Čiabuvių daugumas yra mahometonys ir gyvena derlinguose kloniuose ir oazės sėsliai, o kitur klajodami. Ariamosios žemės Tunise yra 23,5%, miškų ir vaismedžių plantacijų 7%, vynuogynų 0,3%, ganyklų 12%, 16,500,000 alyvmedžių ir ½ milijono palmių. Daugumas gyventojų verčiasi gyvulininkyste ir žvejyba. Pramonė Tunise tėra tik namų: audžiami kilimai, užtiesalai, drabužių medžiagos, gaminami balnai, moliniai indai ir alyvų aliejus. Yra gana daug fosfatų, o taip pat švino, cinko ir geležies rūdos. Išvežama į užsienį javų, miltinių gaminių, mineralų, vyno, uogų, alyvų aliejaus ir vilnos. Įvežama (daugiausia iš Prancūzijos) kolonijinių prekių, metalinių prekių ir audinių.

Kadaise Tunisas buvo Kartagenos valstybėje, vėliau tapo Rymo imperijos provincija, o dar vėliau atiteko arabų valdžion. Prancūzai Tuniso protektoratą turi nuo 1881 m. Jie jį gavo Berlyno sutartimi su Vokietijos kancleriu Bismarku ir tų pačių metų Prancūzijos sutartimi su Tuniso Beju. Italai reikalavo Tuniso jau prieš 70 metų. 1935 m. prancūzų užsieno reikalų ministras Lavalis gavo Mussolinio pažadą, kad visi Tunise gyventieji italai po 1965 m. taps Prancūzijos piliečiais. Dabar gi italai vėl skelbia, kad Tunisas esąs natūralių Italijos interesų sritis Tunisą šiuo metu valdo prancūzų generolas rezidentas, nors pagal vardą valdžia priklauso Bejui, Kreto karalių giminės įpėdiniui nuo 1705 m. Tuniso ministrų taryba sudaro 3 tunisiečiai ir 8 prancūzai. Normaliais laikais Tunise yra 26.000 vyrų kariuomenės.

Kodėl konservuoti produktai negenda

Kiekvienas maisto produktas, pabuvęs ilgesnį laiką, genda. To išvengti žmonės išgalvojo konservavimą: mėsą sūdo, uogas virina su cukrum ir kt.

Kodėl kiekviena mirusi medžiaga genda, o konservuota laikosi?

Norėdami atsakyti į šį klausimą, pirmiausia pažiūrėkime iš ko sudaryti maisto produktai.

Visi kūnai sudaryti iš medžiagų. Vienos tų medžiagų būna ištisinės, kitos sudėtinės. Ištisinės medžiagos sudarytos iš vadinamų vienos rūšies elementų, sudėtinės iš keletos rūšių. Taip, pavyzdžiui, geležis bus elementas, o žalvaris bus sudėtinė medžiaga, nes sudėta iš dviejų elementų — vario ir cinko. Šiandie žinoma arti šimto elementų.

Maisto produktai sudaryti iš daugelio elementų. Pavyzdžiui kopūstai sudaryti iš šių elementų: 33% kalio, 33% kalcio, 7% magnio, 7% fosforo, 20% silicio, sieros, cloro, natrio ir k. (Čia išskaityta tik kopūstų sausoji medžiaga, kurios yra apie 20%).

Kol augalas ar gyvis yra gyvas, tai jis su pagalba šaknų, lapų ar kitų organų paima naujas daleles visų tų elementų, iš kurių jis yra susidėjęs. Šiais paimtais elementais jis pakeičia savo senas nusidėvėjusias daleles, kūno lasteles.

Gydytojai sako, kad žmogus, palyginti, per labai trumpą laiką visas pasikeičia. Tokį žmogų, kokį šiandie matom, po kelių dienų nematysim — jis bus pasikeitęs. Visa sena medžiaga bus išnykus ir jos vietoje atsiras kita.

Kada augalas ar gyvis miršta, nebėra iš kur paima naujos medžiagos ir todėl jis pradeda nykti. O nyksta todėl, kad jį apipuola milijonai mažų, plika akim nematomų padarėlių — mikroorganizmų. Šie mikroorganizmai skaldo medžiagas. Kai kuriuos elementus pasiima savo kūno sudarymui, o kitus atpalaidavę paleidžia į orą dujų pavidale. Tokiu būdu organinės medžiagos nyksta. Šį nykimą mes vadiname puvimu.

Šitų mikroorganizmų kūneliai sudaryti iš tam tikro kondensuotumo (tirštumo) skysčių. Reikalingą kondensuotumą jie pasiima patys, bet jei atsiranda didesnis kondensuotumas jie to negali pakelti ir žūva. Lygiai, kaip ir dideli augalai gerai jaučiasi, kai yra tinkamas trąšų kiekis. Jei trąšų bus labai daug, tai augalas taip pat blogai augs, kaip ir trūkstant trąšų.

Tad aišku, kad mes mėsą sūdydami ar į uogas pridėdami cukraus sudarome aukštą kondensuotumą, kuris persisunkia per mikro organizmų kūnelių sieneles—susivienodina Tokiu būdu šie produktų naikintojai turi žūti, o jiems žuvus nebėra kas skaldo medžiagas ir todėl tokie produktai negenda.

Kokių būta metų?

Metų laikai taip suskirtyti, kad atitinkamu laiku būna atitinkamas ir oras. Tačiau gamta kartais iškerta tokių šposų, kad nuo jų nukenčia augmenija, gyvija ir žmogus.

1492 metais sausis ir vasaris buvo taip šiltas, kad medžiai žydėjo ir paukščiai perskrido, bet kovo mėnesį staigūs ir netikėti šalčiai viska sunaikino.

1353 metais pavasaris buvo labai šiltas, bet paskui užkrito labai daug sniego, kuris išbuvo šešias dienas. Žmonės baiminosi, kad nebus javų, tačiau nežiūrint to, derlius tais metais buvo toks puikus, kaip retai kada.

1362 m. birželio mėn. šalčiai ir darganos taip viską sunaikino, kad privedė net iki baisaus badmečio.

1124 m. liepos mėn. sausros visiškai išdegino javus ir kitus pasėlius. Rusijoje tuos nuostolius dar didino įvykęs ten iki tol dar nežinomas žemės drebėjimas.

1367 m. liepos mėn. siautė baisus maras, išskynęs daug gyventojų.

1472 m. tam pačiam mėnesy buvo taip didelės kaitros, kad kai kurios didžiosios upės išdžiūvo.

1810 m. liepos mėn. nuo kaitrų kilo milžiniški gaisrai. Žmonės manė, kad tai saulės užtemimas ir Kometos pasirodymo padariniai.

1253 m. rugsėjo mėn. liūtys užliejo kaimus ir visiškai sunaikino žiemkenčių pasėlius.

1219. 1220. 1312 ir 1345 m. spalyje buvo taip pat baisios liūtys. 1404. 1570. 1637. 1699 ir 1710 m. spalių mėn. buvo neapsakomos sausros. 1404 m. nuo pat spalių pradžios prasidėjo labai gili žiema, kuri tęsėsi iki vėlaus pavasario.

Nepaprastai nuostolingos — gilios ir speiguotos žiemos buvo dar 1125. 1336. 1638. 1650. 1670. 1709. 1739. 1812 ir 1928 metais.

„AIDO" REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA: Wilno, ul. Dąbrowskiego 5—1. Telefonas 29-59. Administracija priima nuo 9 iki 13 val.

REDAKCIJA gaunamus straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nespausdintų korespondencijų ir smulkesnių straipsnių redakcija nesaugo. Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams — 3 auks. Užsienyje — 3 doleriai. Atskiro numerio kaina 10 skatikų. Skelbimų kaina: tik ketvirtame puslapy — 20 skatikų už eilutę.

Wydawca i redaktor **Ludwik Cycenas**.
Leidėjas ir redaktorius **Liudvikas Cicėnas**.

Drukarnia „RUCH" Wilno, ul. Tatarska 6. Telef. 21-83.
„RUCH" spaustuvė Vilnius, Totorių g. 6. Telef. 21-83.